

Egy úri szabó és kétszer száz tű hossza

Hubert Éva: Édesapánk hanyattatásai 1934-ben és 1944/45-ben (16. rész)

Édesapánk, Huber (későbbi névmódosítással: Hubert) Mihály (1909–1972) Szenttamáson született, a családja később Zentára költözött, és itt ismerkedett meg majdani feleségével, Nagy Matilddal, az édesanyánkkal. 1934-ben, úri szabó lévén, zágrábi jó munka reményében gyalog indult el Zentáról Zágrábba. Szüleink 1939-ben már Zentán voltak, itt született meg László fiuk, a bátyám (1939–2011). Valószínű, hogy frakkot és szmokingot a háborús években sem kellett varrni, így úri szabó apánk gondnok és házi szabó lett a leventeparancsnokságon. 1944 októberében indult újra megjárni a száz tű hosszát, s erről naplóban (3 füzetben) számolt be.

XVIII. Karácsonytól szilveszterig

Az esti szomorúságomban is lett egy kis öröm és örömköny. Itt a majorban lakik hét német katona is, akikkel igen jól megbarátkoztunk. Meginvitáltak, hogy este menjünk át hozzájuk. Átmegyünk. Karácsonyfa égő gyertyákkal, rajta alma, dohány, pipa, cigaretta... Körülötte a német katonák hajadonfővel, áhítattal énekelik a német szent éneket: Stille Nacht, heilige Nacht. Olyan ünnepies, szent volt a pillanat, hogy újra csak könnyeim hullottak. Hárman közülük nősek, 12–16 hónapja nem voltak otthon. Négyen nőtlenek. Távolabb zokog Ottó, a major magyarul gagyogó kedvence. Fiatal fiú, 20 éves, ha lehet. Zokog szegény, eszébe jutott, hogy sem anyja, sem apja, senkije, mert bombázás áldozatai lettek... Az ének után kezdődött a „pia”. Minden katona egy liter konyakot kapott

végül én, mire ő igent mond. Nagy öröm, jóleső érzés, amikor megtudom, kicsoda: Vass György, apámnak bizonyos rokoni ága, aki a leventelőtérrel szedte felébe a gledícsiát (= krisztustövös), Vass Misa testvére. Megtudom tőle, hogy augusztus óta katona, most szerelt le, menne haza, de nem bír.

Amidőn este visszatérünk a majorba, megtudjuk, hogy a bevonulás a közbejött nagy hófúvás miatt egy héttel, január 20-ára lett halasztva. Persze nagy az öröm, egy hét nagy idő, elintézhettük saját dolgunkat. Hátizsákokat, nadrágot varrok ezen a héten. A fizetség: 1 hátizsák = 40 pengő; 1 hátizsák = 1 kg füstölt szalonna; 1 nadrág = 1 kg füstölt kolbász, fél kenyér; 1 hátizsák = 1 kg szalonna, fél kenyér. Általában a csereüzlet megy jobban, mert a pénzért vett dolgok örült drágák, pl. egy cigarettapapír 6–10 pengő, 1 kg dohány 180 pengő, egy tűzkő 10 pengő, egy tojás 3–5 pengő stb.

Elérkezik január 20., szombat, de mi elhatározzuk, hogy csak 22-én, hétfőn megyünk be Sárvára.

(Január 21-én, vasárnap reggel nagyon rossz álomból ébredt, egész nap rosszkedvű volt, sírt, majd búcsúlevelet írt feleségének, és a szomszédasszonyra, Hajdú Piusnéra bízta, hogy halála esetén, ha már lehet, küldje el.) El voltam keseredve miattatok is, de a bevonulás is rossz előjel volt: vagy a front, vagy Németország, és ki tudja, élve visszatérek-e valaha is hozzátok...

Január 22-én, hétfőn szánkón 11 órára beérünk Sárvára. A jelentkezés lassan folyik, így első nap délutánján lakás után nézünk azzal, hogy másnap jelentkezünk.

Másnap délelőtt berobog az itteni helyőrségi parancsnok, Horváth József (mennyi Horváth van itt?!) főhadnagy azzal, hogy a falu lakosságát fölmentetni jött az itteni repülőter munkálataira. Utánajárása nem járt eredménnyel, mert kérvényezni kell. Erre mi halasztást kaptunk, hogy csak 25-én, csütörtökön jelentkezünk, addig talán sikerül elintéznünk a fölmentést.

Unalomban töltünk el két napot, ödöngünk az utcákon, így találkozom Töreky Gáborral, a zentai Avar bíró titkárával, aki Zentán később a

karácsonyra. Cigaretta, mézeskalács... Olyan igazi barátsággal láttak vendégül, hogy pillanatokra elfeledtem hontalanságomat.

Maga a karácsony egyhangúan, észrevétlen suhant el, talán jobb is, így nem evett a bánat, hogy nekem nincs ünnepem.

Azóta voltunk jelentkezni a közellátásnál, kikaptuk az egész havi, mindenféle jegyünket és bevásároltunk rá mindent.

Harmincadikán disznótorban voltunk Hajdú Pius szomszédnál, és újra hazagondoltam. Anyukám, mi lett a mi kis hízókkal, a te reménységgeddel? Levágatott-e vagy elvitték?

Hajdúéknál szilvesztereztünk. 12 óráig kártyáztunk, a németek zeneszóval táncoltak és énekeltek. Így búcsúztunk el az óévtől, és vártuk meg az újat, tele reménnyel és új bizalommal. Vajon meghozza-e a kívánt boldog és békés esztendő?

XIX. Bevonulás

1945. január 28.

Az új esztendő első tíz napja egyhangúságban telt el. Január 10-én jött a rendelet, mely szerint minden 21–48 éves férfi köteles 12-én Sárváron jelentkezni, akár volt katona, akár nem. Nagy volt a riadalom a majorban. Öten estünk bele: én, Jenő bácsi, Pius, Menyhárt (Pius öccse) és egy Horváth József nevű ember. Mi lesz? Hogy lesz?

11-én elmentünk a 15 km-re levő Szigény nevű faluba szénáért, amit Jenő bácsi vett a lovai részére. A Szigény felé vezető országúton ért egy meglepetés: jön velünk szembe egy nagy bajszú katona, igen ismerős. Amikor közel ér, megáll, néz rám, én meg órá: „Maga nem zentai?” kértem

kórházban is volt. Itt újból a kórházban tisztviselő. Csavargásunk közben ráakadunk a selyemgyárra, ahol ez a tábla látható: „Magyar királyi polgári menekülttábor”. Az ajtónálló rendőrrel beszélve engedélyt kapok a belépésre. A gyár épületében 900 személy, mind bácskai, horvátok, dalmaták, bosnyákok, licánok (= likaiak) és páran szerbek. Nagy örömmel vesznek körül, amikor szerbül szólítom meg őket, és mondom, hogy én is bácskai, zentai vagyok. Körülkálauzolnak, és szívélyesen mutatnak, magyaráznak el mindent. Az asszonyok fonnak, harisnyát kötnek vagy horgolnak, a férfiak fiatalpat, rézgyűrűt csinálnak, a ráérők vagy naplopók kártyáznak. Már négy éve élnek itt, és úgy vágnak haza, mint én...

(Itt, a sárvári munkatábor kapcsán feltétlenül el kell mondanom, hogy a '80-as évek vége felé magyar-szerb tolmácként jártam Sárváron az újvidéki polgármesterrel, valamint a Vajdasági Harcos Szövetség és az egykori táborlakók képviselőivel. Életem egyik legmeghatóbb feladata volt ez: az elhunyt táborlakók temetőjében volt egy gyászszertartás a szerb vallási szokások szerint, és ez is megható volt, de ahogy a fél Magyarországról odaérkezett egykori és akkori környékbeliak ölegették az egykori táborlakókat, attól szem nem maradt szárazon. Az egykori táborlakók is úgy emlékeztek vissza, hogy jól bántak itt velük, és a környék lakossága segítette őket. Az akkor elkezdett tárgyalások óta a temető felújítására is sor került nemzetközi összefogással.)

Végre csütörtökön, hiába várva a fölmentést, átestünk a jelentkezésen és az orvosi vizsgán. Jenő bácsi és Pius „K. a.”, azaz katonának alkalmas, Menyhárt „K. s.”, azaz segédszolgálat, és én újból „M. k.”, azaz munkaképtelen vagy könnyű munkára alkalmas minősítéssel elbocsátottak. A bennmaradottakat azonnal esküdtetik és a cirokgyárba viszik, ahonnan már nem jöhetnek ki többé. A sorsuk ismeretlen.

Elszakadva tőlük nagy szomorúan gondolok a magányra, amelybe csöppentem. Újból meg vagyok fosztva pár baráttól, jó ismerőstől. Megteszem az előkészületeket, hogy visszamenjek Kenyeribe, újból ide, de hogy mikor megyek el innen végleg, még talán a Jóisten se tudja...

(Folytatjuk)